

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญนั้น ได้เน้นให้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้นักเรียนเกิดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของนักเรียนประการหนึ่ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ได้แข่งขันความสามารถทางด้าน วิชาการและจัดกิจกรรมด้านวิชาการที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรม อันจะ กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ให้กับนักเรียนและจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ กระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนที่พึงประสงค์จะต้องมีการจัดบรรยากาศและ สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สนับสนุนผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายจากปัญหาจริงประสบการณ์จริงตามธรรมชาติ เชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ ที่ได้ศึกษาการจริงในชีวิตที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญ ได้ศึกษาแสวงหาความรู้จริงด้วยตนเอง ได้ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างฉลาดได้ร่วมทำงาน กับผู้อื่นอย่างมีความสุข และพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้สังคม นอกจากนี้สื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับบทเรียน สถานที่ตั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ตลอดจน บุคลากรทุกคนในโรงเรียนล้วนมีความสำคัญและอิทธิพลต่อการเรียนการสอน การสร้าง บรรยากาศให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ศรัทธา เชื่อมั่น จำเป็นต้องประสานให้ร่วมมือ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะ บูรณาการเชื่อมโยงสู่ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยมุ่งเน้น นโยบายการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูประบบ การศึกษา ประกาศจุดยืนให้แก่โรงเรียนต่างๆ ปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียน ตามอุดมคติ (กรมวิชาการ, 2556, หน้า 3)

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกต้องเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษาเพราะจะทำให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่ที่น่าไปเรียน ไปเล่น และไปทำงาน นำมาซึ่งความรู้และประสบการณ์ต่างๆ การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียน ต้องกำหนดให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตรงกับความต้องการของสังคม ซึ่งตลอดในระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนสภาพแวดล้อมต่างๆ ย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้เรียน รวมทั้งอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของโลกผันแปรไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ด้วยเหตุนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ คือ การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558, หน้า 1)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษเป็นตัวจักรสำคัญในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น จึงกำหนดการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ไว้ว่า ในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและจำต้องดำรงอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มนุษย์ตระหนักการใช้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 4-5) และได้กำหนดในกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ของพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพิ่มขีดความสามารถในการรับมือภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และมีการบริหารจัดการน้ำให้สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของน้ำ

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558, หน้า 16)
 เพื่อเยาวชนที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาได้ตระหนักเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์
 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของ
 ชาติ จึงได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น กำหนด
 เป็นนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาที่เอื้อต่อ
 การเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอน
 อย่างธรรมชาติ โดยให้นักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริงและปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย
 เอื้อเพื่อพ่อแม่ มีความรักสามัคคีรวมทั้งการจัดโรงเรียนให้มีความร่มรื่น มีต้นไม้
 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 5)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ และเป็นหน้าที่ของ
 ทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น จึงกำหนดนโยบายการประกันความ
 ปลอดภัย ซึ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาดถูกสุขลักษณะและมีความ
 ปลอดภัย โดยดำเนินงานด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด
 เพราะนักเรียนใช้เวลาเรียนรู้ และอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนมากกว่าครึ่งของ
 เวลากลางวัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียน
 มีสุนทรียภาพ มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพ
 ทางด้านร่างกายอารมณ์ และสังคม การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม นอกจากนี้ ครูควร
 ปรับเปลี่ยนตนเองให้เน้นสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีของนักเรียน ด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส
 เป็นมิตรพร้อมที่จะให้อภัย มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน (ธเนศ ขำเกิด, 2553,
 หน้า 1-3)

แนวทางการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา
 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้จากการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนทั่วประเทศว่า
 ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม ได้เคยมีการบำรุงรักษา เพราะเคยได้รับงบประมาณ
 รวมทั้งอุปกรณ์วัสดุครุภัณฑ์ที่เป็นสื่อการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ขาดแคลน
 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 9-10) จึงได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปสถานศึกษา
 กล่าวคือ ให้สถานศึกษาทุกแห่งได้พัฒนาองค์กร โดยยึดกระบวนการที่จัดการศึกษา
 ให้สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพ ตามตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน สมศ. รอบสี่
 (พ.ศ. 2559-2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามตัวบ่งชี้ที่ 2 กล่าวว่า ผู้เรียนมีความรู้
 ความสามารถตามหลักสูตร และตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด (สำนักงาน

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน, 2559, หน้า 3-4) โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ซึ่งโรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสุขภาพนักเรียนและพัฒนากิจการศึกษาคบคู่กันไป โดยเฉพาะใน 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ตัวชี้วัดที่ 12 น้ำบริโภคปลอดภัยและเพียงพอ ตัวชี้วัดที่ 13 สัมผัสผ่านเกณฑ์มาตรฐาน HAS และตัวชี้วัดที่ 19 โรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558, หน้า 23-25)

กิจกรรม 5ส เป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นระบบ มีแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานและรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น กิจกรรม 5ส เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งเน้นในเรื่องการดูแลรักษาความสะอาด การจัดความเรียบร้อยเรียบร้อยในสถานศึกษา กิจกรรมหลักของ 5ส ประกอบด้วย สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย ซึ่ง 5ส เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจนของการดำเนินกิจกรรม 5ส ได้แก่ สถานที่ต่างๆ และสภาพแวดล้อม สะอาด ปราศจากสิ่งสกปรก บุคลากรมีสุขภาพกายและจิตที่ดี บุคลากร มีระเบียบวินัยมากขึ้น การขจัดความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรคน วัสดุและงบประมาณ และการลดการเก็บเอกสารที่ซ้ำซ้อนลง นอกจากนี้กิจกรรม 5ส ยังช่วยลดต้นทุนของสถานประกอบการลงอีกด้วย กิจกรรม 5ส จะประสบผลสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน เช่น ผู้บริหารระดับสูงต้องมุ่งมั่นให้ความสำคัญและสนับสนุนอย่างจริงจัง บุคลากรทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกิจการนี้ ต้องมีการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้บุคลากรในองค์กรอย่างทั่วถึงและควรทำกิจกรรม 5ส อย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้น โดยมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมในระหว่างดำเนินการ (สถาบันเพิ่มพูนผลผลิตแห่งชาติ, 2552, หน้า 223)

โรงเรียนบงใต้ในวังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จัดการเรียนการสอนแบบสหศึกษา มีนักเรียนจำนวน 321 คน และมีข้าราชการครูจำนวน 17 คน ซึ่งจากผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2559 ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมปัจจุบันปัญหาและความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน

และการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT พบว่าคณะครู นักเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความต้องการที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งขณะนี้โรงเรียนได้สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับนักเรียน ด้านการจัดการขยะและรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ชุมชน โดยการจัดทำโครงการ โรงเรียนปลอดขยะ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องประเภทของขยะ การจัดการขยะ การคัดแยกขยะและนำขยะมาขายทำให้มีรายได้เพิ่มในห้องเรียนและสถานศึกษา โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ แต่สภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่ก็ยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่สะอาดเท่าที่ควร สิ่งอำนวยความสะดวกไม่พอเพียง อยู่ในสภาพชำรุด สภาพแวดล้อมยังไม่ร่มรื่นเท่าที่ควร ขาดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลาย ห้องสุขายังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน การบริการน้ำในการบริโภคยังไม่ปลอดภัยเท่าที่ควรและไม่เพียงพอ (โรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา, 2559, หน้า 45) ฉะนั้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนในโรงเรียน และให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเกิดผลดีและได้พัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมปัจจุบันปัญหาและความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในเรื่องการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 2 ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดและมีความสนใจที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมที่ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ากำหนดขึ้นซึ่งได้คำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของผู้เรียน และเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

ปัญหาของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 2 เป็นอย่างไร

2. แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน
บงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
ประกอบด้วยอะไรบ้าง

3. ผลการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนบงใต้
โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนด
จุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการ
เรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน
ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
เขต 2
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน
ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญดังนี้

1. ได้ทราบสภาพและปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน
ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
เขต 2
2. ได้แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียน
บงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
3. ได้ทราบผลประเมินผลการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน
ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้วิจัย จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน

1.1.3 ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 31 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ตัวแทนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระดับชั้นละ 2 คน รวม 14 คน

1.2.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน

1.2.3 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 6 คน

1.2.4 วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ จำนวน 1 คน

1.2.5 ผู้นิเทศ จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการและหัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป โรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

2. ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในครั้งนี้ได้ใช้กรอบเนื้อหา การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2558 ใน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 12 น้ำบริโภคปลอดภัย และเพียงพอ ตัวชี้วัดที่ 13 สัมผ่านเกณฑ์มาตรฐาน HAS และตัวชี้วัดที่ 19 โรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558, หน้า 23-25) จำนวน 4 บริเวณคือ

2.1.1 จุดพัฒนาพื้นที่โดยรอบโรงเรียน

2.1.2 จุดพัฒนาห้องเรียนและอาคารเรียน

2.1.3 จุดพัฒนาห้องสุขา

2.1.4 จุดพัฒนาบริการน้ำดื่ม

2.2 แนวทางที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย

2.2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยประสานกับผู้บริหารสถานศึกษาคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และตัวแทนผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจ ร่วมกันวางแผน แสดงความคิดเห็น อุปสรรค ปัญหา และกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2.2 การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 4 กิจกรรม ตามหลักกิจกรรม 5 ส ดังนี้

2.2.3.1 ส 1 สะสาง

2.2.3.2 ส 2 สะดวก

2.2.3.3 ส 3 สะอาด

2.2.3.4 ส 4 สุขลักษณะ

2.2.3.5 ส 5 สร้างนิสัย

2.2.3 การศึกษาดูงาน

2.2.4 การมอบหมายงานและนิเทศติดตาม

3. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยการประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart (1988, p. 11, อ้างถึงใน องอาจน้อยพัฒน์, 2554, หน้า 301-303) ได้ให้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยดำเนินการประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 31 เดือน มกราคม พ.ศ. 2561

วงรอบที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 10 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 10
เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560

วงรอบที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึงวันที่
31 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน
โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and
McTaggart (1988, p. 11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2554, หน้า 301-303)
ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ
ดังภาพประกอบ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบผู้เรียน ทั้งที่เป็น รูปธรรมและนามธรรม ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางบวกและทางลบ และมีผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่ถูกสุขลักษณะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพเหมาะสมและสนับสนุนการเรียนรู้ มีบรรยากาศในการ เรียนที่ดี ก็จะส่งผลทางบวกต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข มีความตั้งใจ และกระตือรือร้นในการเรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จำนวน 4 จุดพัฒนา ดังนี้

1.1 จุดพัฒนาพื้นที่โดยรอบโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการตามโครงการ ที่เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดภายในโรงเรียนอย่างครบวงจร ตั้งแต่การตัดแยกขยะ การกำจัดขยะ การนำขยะมาใช้ประโยชน์ และการหารายได้จากขยะ

1.2 จุดพัฒนาห้องเรียนและอาคารเรียน หมายถึง การพัฒนาทั้งในและนอก ห้องเรียน ให้สะอาดและปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวก พอเพียง อยู่ในสภาพใช้การ ได้ดี และมีแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

1.3 จุดพัฒนาห้องสุขา หมายถึง การปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาห้องสุขา ให้ได้มาตรฐานใน 3 เรื่อง คือ สะอาด เพียงพอ และปลอดภัย ตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ระดับประเทศ (HAS) และส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมการใช้ห้องสุขาถูกสุขลักษณะ เสริมสร้างสุขนิสัยการใช้ห้องสุขาที่ดี

1.4 จุดพัฒนาบริการน้ำดื่ม หมายถึง การจัดหาน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด และเพียงพอ มีจุดให้บริการแหล่งน้ำที่สะอาดเพียงพอ กับจำนวนนักเรียน มีการสำรวจ พัฒนาและปรับปรุงระบบน้ำบริโภคในโรงเรียน โดยการตรวจสอบระบบน้ำบริโภค ทั้งแนวท่อ ก๊อกน้ำ และภาชนะเก็บน้ำให้อยู่ในสภาพดี สะอาด ไม่ชำรุด ล้างทำความสะอาด เครื่องกรองน้ำและเปลี่ยนไส้กรองตามคำแนะนำของผลิตภัณฑ์

2. สภาพการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง ระดับ การปฏิบัติงานตามสภาพที่เป็นจริงของการดำเนินงานจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาพ แวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน

3. ปัญหาการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของ นักเรียน

4. แนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติทุกขั้นตอน รวมทั้งการสรุปผลการปฏิบัติ โดยใช้แนวทางการ 4 แนวทาง ได้แก่

4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การประชุมร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยเน้นการร่วมกันทำงานเพื่อฝึกการแก้ปัญหา โดยผู้เข้าประชุมทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ (Hands-on Training)

4.2 การดำเนินการตามหลักกิจกรรม 5ส หมายถึง กิจกรรมที่นำมาพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

4.2.1 ส 1 สะสาง เป็นกิจกรรมที่การสำรวจและจัดวัสดุสิ่งของที่ไม่ว่าจำเป็นออกจากพื้นที่บริเวณอาคารสถานที่ของโรงเรียน

4.2.2 ส 2 สะดวก เป็นกิจกรรมที่ใช้จัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ ให้เป็นระบบ เป็นระเบียบและง่ายต่อการนำมาใช้การปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความปลอดภัย

4.2.3 ส 3 สะอาด เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยให้สะอาด ปลอดภัย ตรวจสอบบริเวณที่ทำงาน อุปกรณ์ เครื่องใช้ให้พร้อมในการปฏิบัติงานตลอดเวลา

4.2.4 ส 4 สุขลักษณะ เป็นกิจกรรมการรักษาและปรับปรุงมาตรฐานของ 3ส แรก เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมบริเวณอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน

4.2.4 ส 5 สร้างนิสัย เป็นกิจกรรมติดตามและกระตุ้นให้ทุกคนที่ปฏิบัติงานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย มีจิตสำนึกการทำตามมาตรฐาน 5ส ที่กำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นกิจวัตรประจำวัน

4.3 การศึกษาดูงาน หมายถึง การไปศึกษาดูงานในสถานที่ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในขณะทำงาน ได้รับประโยชน์และนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนและลงมือปฏิบัติการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนของตนเอง

4.3 การมอบหมายงานและนิเทศติดตาม หมายถึง เป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ หาทางพัฒนาการดำเนินงานและตรวจสอบการดำเนินการ พัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

5. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยการระบุปัญหาหรือความต้องการพัฒนางานที่รับผิดชอบ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นการวิจัยที่ดำเนินการแล้วเกิดผลทันทีและสามารถสะท้อนผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมวางแผนปฏิบัติและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนางานโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอนของการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

5.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดการดำเนินงานในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งการวางแผนแนวทางพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ได้ปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไข ตลอดจนแยกแยะรายละเอียดปัญหานั้นๆ ว่าจะดำเนินการแก้ไขอย่างไร ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

5.2 การปฏิบัติการ (Action) หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในขั้นตอนการวางแผน

5.3 การสังเกตการณ์ (Observation) หมายถึง การสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้

5.4 การสะท้อนกลับ (Reflection) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมเพื่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียนบงใต้โนนรังพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2